

Afsluttende opgave

Udarbejdet Af Kim Concepcion Nielsen

02-05-2016

Idéhistorie B

HTX Skjern

Opgaveformulering

Rationalismen

1. Redegør for Descartes, Spinozas og Leibniz' rationalistiske tilgang.
2. Analysér den historiske kontekst hvori Descartes, Spinoza og Leibniz' tilgang opstår.
3. Diskutér væsentlige forskelle mellem Descartes, Spinoza og Leibniz.
4. Vurdér hvorledes rationalismens har haft en væsentlig betydning for videnskaben.

Indhold

Opgaveformulering.....	1
Indhold	2
Rationalismen.....	3
<i>Descartes</i>	3
<i>Spinoza</i>	4
<i>Leibniz</i>	4
Den filosofiske overbevisning.....	5
<i>Kritik af den skolastiske lærdom</i>	5
<i>En ny religion</i>	6
<i>Den bedste af alle verdener</i>	6
Den mangesidige rationalisme	6
<i>Den grundlæggende substans</i>	7
<i>Kritik af sanseerfaringen</i>	8
En ny videnskab	9
Konklusion	9
Bibliografi	10

Rationalismen

Som erkendelsesteoretisk retning tager rationalismen udgangspunkt i fornuften som hovedkilde til sikker viden. Som rationalist har man tiltro til, at sandheden kredser om logiske sammenhænge, derfor kræves en logisk metode for at nå frem til den endegyldige sandhed. Her var følgende indflydelsesrige filosoffer blandt andre tilhængere: *René Descartes*, *Baruch Spinoza* og *Gottfried Wilhelm Leibniz*.

Descartes

René Descartes (1596-1650) betragtes som grundlæggeren af den moderne filosofi, da han som den første tog et filosofisk udgangspunkt i mennesket.

Som otte årig, blev Descartes optaget på det adelige jesuitterkollegie i La Flèche. Senere valgte han at studere jura på universitetet i 1612. På daværende tidspunkt bestod undervisningen på højere skoler hovedsageligt af lærdom fra skolastikken, hvor denne havde sit omdrejningspunkt i bibelen¹ Det var dette udgangspunkt Descartes blandt andet havde i sinde, da han i 1641 udgav sit mest berømte værk *Metafysiske meditationer*. Værket var opdelt i seks afsnit og omhandlede udelukkende Descartes' kritiske synspunkt på skolastikken, eftersom han selv ikke mente, at den gav nok indblik i naturen. I stedet søgte Descartes andre alternativer, hvor disse baserede sig på et princip der omhandlede det at forkaste det tvivlsomme og bevare det naturligt givne. Med andre ord, der bør tvivles om alt.

I det første afsnit af værket, betvivler Descartes alt det der kan betvivles overhovedet. Hertil udtænkte han et større spørgsmål som omhandler den absolutte sandhedsværdi i henhold til den ydre eksistens. Mere specifikt betvivler han selve sandhedsværdien i det vi ser omkring os; er den verden vi ser omkring os blot en illusion, blot et sansende bedrag fra en falsk gud?

I det andet afsnit når Descartes frem til den konklusion, at den eneste sandhedsværdi man bør vedlægge selve eksistensen, er det, at det tænkende må eksistere eftersom det er i stand til at tænke. Selv formulerer Descartes på latin et argument hertil, *Cogito, ergo sum* på dansk, *Jeg tænker, derfor er jeg*. Den endegyldige eksistens består altså ifølge Descartes blot af et tænkende jeg, hvortil han drager begrebet, en *res cogitans*. Som konklusion i andet afsnit har Descartes altså opnået en sikker viden, hvortil denne ikke kan modbevises af tvivl. I tredje afsnit beskæftiger Descartes sig med et logisk bevis på guds eksistens. Hertil var Descartes inspireret af Anselms ontologiske gudsbevis som argumenterede for, at den virkelige eksistens er mere fuldkommen end eksistensen i den menneskelige bevidsthed.² Descartes tog ud fra beviset udgangspunkt i det fuldkomne væsen, hvortil han gjorde sig den tanke, at det fuldkomne væsen som virkning måtte indeholde noget yderligere end mennesket som årsag. En virkning var desuden ifølge skolastikken et begreb der blev betegnet som en begrænsning af en årsag. Hertil blev det konstateret af Descartes, at gud måtte eksistere, da gud og det fuldkomne væsen var hinandens tilsvarende. Oven på selve guds eksistens argumenterer Descartes yderligere for i fjerde afsnit, at det vi erfarer igennem sanserne må være troværdigt, idet gud er fuldkommen. I de sidste to afsnit behandler Descartes spørgsmålet om forholdet mellem sjælen og legemet. Descartes kommer hertil frem til to begreber som tilsammen begrebsliggør mennesket, *res cogitans* og *res extensa*. Disse begreber opstår, idet Descartes ikke mener, at mennesket kan betragtes som et fuldkomment væsen. Tværtimod. Mennesket består af krop og sjæl, hvor legemet hører under begrebet *res extensa* og sjælen hører under begrebet *res cogitans*.

¹ http://denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Filosofi/Middelalderens_filosofi/skolastik

² Filosofi fra antikken til vor tid s. 63

Descartes forsøgte at forene legemet og sjælen med en hypotese som angiver, at sjælen og legemet påvirker hinanden i koglekirtlen, hvoraf dette gør Descartes til dualist. Yderligere må man betragte Descartes som idealist ligesom Platon, eftersom han tillægger en lav sandhedsværdi i det der kan sanses, og sætter pris på fornuften som den eneste hovedkilde til sikker viden. Hvor Platon kan placeres som idealist, arbejdede Descartes ydermere med ideen om mennesket i centrum, gud mv. hvori han tager udgangspunkt i fornuften.³

Spinoza

Baruch Spinoza (1632-1677) var ligesom Descartes også tilhænger af rationalismen. Angående Descartes' definition af den grundlæggende substans var Spinoza stærkt uenig. Spinoza definerede begrebet som en uafhængig kraft som kun eksisterer af sig selv. Eksempelvis kan man sige, at et stykke musik eksisterer, idet nogen har komponeret stykket. Eksistensen af musik må derfor være afhængig af noget fundamentalt som kun eksisterer på grund af sig selv. Dette betegner Spinoza som substansen.

Det grundlæggende syn på det fuldkomne, er for Spinoza ikke kun opfattelsen af gud som et absolut væsen der eksisterer i alt. Spinoza mener yderligere, at gud betegner det hele. Med andre ord, gud er identisk med verdenen og dermed substansen. Hvorledes gud optræder i naturen sker ifølge Spinoza igennem flere forskellige fremtrædelsesformer. Disse benævner han attributter. Der findes uendelige af attributter, hvortil legemet og sjælen tilsammen er den eneste man kan tolke ifølge Spinoza. Som nævnt tidligere er Descartes dualist, hvilket Spinoza også kan betragtes som, idet han betragtede legemet og sjælen som et. Hertil betoner Spinoza ud fra sine egne begreber netop, at legemet og sjælen må være to attributter for det samme.

Ligesom Descartes tillægger Spinoza ikke særlig stor sandhedsværdi i legemet. Hertil tager Spinoza udgangspunkt i hvordan mennesket kan opnå den absolutte frihed. Man må her samtidigt acceptere Spinoza når han mener, at enhver handling som forløber sker som følge af nødvendighed. Det er altså muligt at opnå frihed, selvom alt er determineret i forvejen. Til gengæld mener Spinoza at så længe mennesket er styret af følelser, stræber det efter at tilfredsstille sine følelsesmæssige behov og er derfor ufrat. Ifølge Spinoza er følelser samtidigt en ubemidlet erkendelse, da den ikke kan beskrives med logik. For Spinoza må følelserne derfor bekæmpes med fornuft, da fornuften er kilden til sikker viden, en sikkerhed som kun kan garantere glæde og frihed. Det er indtil videre muligvis nærliggende at betragte friheden som noget uafhængigt. For Spinoza er frihed ikke at være uafhængig, da man ikke kan være uafhængig når alt er determineret. I stedet definerer Spinoza friheden som evnen til at træffe selvstændige og fornuftige beslutninger ud fra de allerede bestemte situationer som forekommer.⁴

Leibniz

Ligesom Descartes og Spinoza var Leibniz også tilhænger af rationalismen. Gottfried Wilhelm Leibniz (1646-1716) er kendt under begrebet polyhistor, hvilket indebærer en ekspertise indenfor flere områder. Leibniz var ligesom Spinoza utilfreds med Descartes' måde at forklare substansen. Som tidligere nævnt mener Descartes, at der eksisterer to substanser heraf legemet og sjælen. Spinoza mener, at der kun eksisterer en substans som han benævner gud. Leibniz når derimod til det resultat, at der eksisterer uendeligt mange substanser, de såkaldte monader som Leibniz valgte at kalde dem i stedet. Dette når Leibniz frem til ved at

³ Filosofi fra antikken til vor tid s. 90-94

⁴ Filosofi fra antikken til vor tid s. 94-96

anse legemet som en kraft. Leibniz gjorde denne opfattelse af legemet, for at få en filosofisk overensstemmelse med Newtons naturfilosofi, eftersom Newtons begreber om gravitation og inertie blev anset som yderst troværdige i forhold til Descartes teori om legemet.⁵ Med begrebet om kraft og monade reducerede Leibniz universet til centrale kræfter som bevirker i en metafysisk natur. Hertil beskriver Leibniz monaden som det centrale i kraften. Monaderne er statiske i deres natur og kan derfor ikke påvirke hinanden, deles eller destrueres, medmindre gud træder til, idet gud overgår de logiske love ifølge Leibniz.⁶ Forskellen mellem monaderne forklarer Leibniz i form af forskellige tilstande som finder sted i monadens indre. Tilstandene er forskellige på den måde, at de enten er større eller mindre i deres opfattelse af universet. Med andre ord, nogle monader beskriver universet bedre end andre.

På baggrund af monadernes virke, forklarer Leibniz yderligere, at grunden til monaderne ikke befinder sig i en kaotisk tilværelse skyldes en præetableret harmoni skabt af gud.⁷ Harmonien er dog ikke nyttig når det gælder en forklaring af fysiske omstændigheder, hertil er det nok at benytte sig af årsagssammenhænge. Såfremt det derimod gælder metafysiske omstændigheder er en årsagssammenhængende forklaring ikke tilstrækkelig, derfor må man ifølge Leibniz gribe til den præetablerede harmoni.⁸

Den filosofiske overbevisning

Både Descartes, Spinoza og Leibniz var rationalister, men havde hver og især deres holdninger. Hvad gjorde disse tre mænd til tilhængere af rationalismen og hvilken betydning havde rationalismen for deres arbejde?

Kritik af den skolastiske lærdom

I middelalderen havde man overladt al tillid til kirkens udtalelser. Netop her placerer Descartes sit kritiske udgangspunkt. I stedet for at opsamle viden på baggrund af tro, vil han have indsigt i sikkert viden, hvormed han tillagde filosofien som titlen på det hjælpende element. For Descartes er det desuden særligt vigtigt, at mennesket er i centrum, når det gælder erkendelse, således afviser Descartes Bacons induktive metode om skematiske behandlinger i form af erfaring og teori. Hvad man hidtil troede på skulle Descartes nu teste filosofisk, hvor det der ikke kunne bevises vha. logik skulle forkastes. Descartes' udgangspunkt bliver hans kritik af skolastikken. Hertil igangsætter Descartes en metodisk tvivl som bortkaster den mindste usikkerhed. I den metodiske tvivl starter Descartes med at analysere sanseerfaringen. I processen forholder Descartes sig til fire principper, som kort går ud på, at man for det første skal holde sig til det indlysende, for det andet skal man inddele et problem i simple dele, for det tredje skal man starte med det mest simple og for det fjerde skal man hele tiden være opdateret om det sted i processen man er nået til. Yderligere griber Descartes analysen an ved at se på forskellen mellem sikker og usikker viden. Hertil kategoriserer Descartes det indlysende som den sikre viden og følelser som usikkert viden. For at generalisere den usikre viden yderligere uden at dykke ned i hvert enkelt fænomen som kan betvivles,

⁵ Filosofi fra antikken til vor tid s. 96

⁶ http://www.swami-krishnananda.org/com/com_leib.html

⁷ http://denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Filosofi/De_store_systematikeres_tidsalder,_1600-t./pr%C3%A6etableret_harmoni

⁸ Filosofi fra antikken til vor tid s. 97

forholdte Descartes sig til de netop nævnte principper.⁹ Således var det muligt for Descartes at finde et logisk bevis for guds eksistens, en hypotese som angiver forholdet mellem sjælen og legemet mv.

En ny religion

Som tidligere nævnt, mente Spinoza, at der eksisterer en substans, hvor han kalder denne for gud. Baggrunden for dette ræsonnement bunder i en af Spinozas større filosofiske udfordringer som gik på at genskabe religion, hvor denne kan forklares vha. videnskab fremfor overtro.¹⁰ Hermed forklarede Spinoza yderligere, at gud ikke skal betragtes som en person, men nærmere identisk med verdenen. Gud er altså ikke skaberen, arkitekten, faderen mv. som man ville beskrive ham ud fra bibelen. Samtidigt siger Spinoza også, at der hverken eksisterer nogen himmel eller skærsild. Således besvarede Spinoza flere problematiske spørgsmål bl.a. omkring hvor gud befandt sig, da han skabte verdenen mv. På den måde var Spinoza ikke interesseret i at forstå gud som en person, men nærmere som et begreb for naturen. Man kan altså med god sikkerhed kalde Spinoza for en panteist og ikke en ateist, eftersom han mener, at gud er tilsvarende verden fremfor ikke eksisterende.¹¹ Denne holdning var bl.a. årsagen til, at Spinoza blev udstødt af trossamfundet og måtte flygte ud af Amsterdam. Efterfølgende levede Spinoza sine sidste dage ved at slibe linser.¹²

Den bedste af alle verdener

Som rationalist beskæftigede Leibniz sig bl.a. med årsagen til det ondes eksistens og guds godhed. Beskæftigelsen opstod som et svar på en artikel skrevet af Pierre Bayle. I denne artikel tog Bayle udgangspunkt i retfærdiggørelse af gud i forhold til det ondes eksistens. I artiklen ender Bayle med konklusionen, at ud fra ondskaben kan guds magt og godhed ikke fungere sammen.¹³ Hermed udarbejdede Leibniz en bog kaldet Theodicé i 1710. I bogen konkluderede Leibniz, at ondskaben er resultatet af den bedste verden. Det ondes eksistens forhindrer ikke det gode i at eksistere. Tværtimod er ondskaben grundlaget for det gode. Med andre ord, grunden til at gud har skabt en verden, hvor mennesket er udsat for rækker af lidelser skyldes, at mennesket ikke er i stand til at værdsætte det gode, før det har kendskab til det onde.¹⁴

Den mangesidige rationalisme

Når man sammenligner Descartes, Spinoza og Leibniz som rationalister er der flere steder, hvor de behandler de samme spørgsmål. Det er blandt andet fælles for dem alle tre at behandle spørgsmålet om den grundlæggende substans.

⁹ René Descartes & Gottfried Wilhelm Leibniz s. 4-11

¹⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=pVEeXjPw54>

¹¹ Baruch de Spinoza s. 4

¹² <https://www.youtube.com/watch?v=pVEeXjPw54>

¹³ http://denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Filosofi/De_store_systematikeres_tidsalder,_1600-t./Filosoffer_1600-t._-_biografier/Gottfried_Wilhelm_Leibniz

¹⁴ Filosofi fra antikken til vor tid s. 97

Den grundlæggende substans

Hvad angår forholdet mellem legemet og sjælen, fik Descartes aldrig et endegyldigt svar på. Descartes mener, at legemet og sjælen er så vidt forskellige, at de må tilhøre en substans hver. Hertil forklarer Descartes, at forskellen mellem sjælen og legemet bl.a. ligger sig op af, at sjælen er udelelig, den er og forbliver fuldstændig i sin form. Legemet betragter Descartes derimod som delelig, da et legeme kan deles i flere former og stadig kaldes et legeme. Eksempelvis har et lille bord og et stort bord det tilfælles, at man kan kalde begge dele for et bord. Desuden forklarer Descartes også, at sjælen kan tænke og føle, men kan ikke være til stede i et fysisk univers bestået af tid, længde bredde mv. Legemet kan derimod eksistere i en fysisk dimension, men kan hverken tænke eller føle. Som nævnt tidligere er Descartes dualist ligesom Platon, men hvordan kan han være dualist, hvis han ikke kan forene sjælen og legemet? Som sagt, så fandt Descartes aldrig et endegyldigt svar på dette spørgsmål, han ender i stedet med at sige, at den umulige forening af krop og sjæl skyldes intet mindre end en fejl i guds godhed. For Descartes' vedkommende kunne problemet ikke løses, eftersom han anså det for værende umuligt for sjælen at eksistere i et mekanisk univers styret af mekaniske lovmæssigheder. Hertil ender Descartes med en hypotese han ikke overdragede særlig stor værdi.¹⁵ Hypotesen omhandler, hvordan legemet og sjælen interferer med hinanden i koglekirtlen, med inspiration fra koglekirtlens centrale position i hjernen.¹⁶

I modstrid til Descartes eksisterer der som nævnt tidligere kun en substans ifølge Spinoza. Spinoza definerede substansen som noget evigt der blot eksisterer som følge af sig selv. Hertil gjorde Spinoza sig den konklusion, at substansen må være ubegrænset, da der kun eksisterer en substans, hvilket han benævner gud. Gud selv forstår Spinoza som et system der planmæssigt determinerer skæbnen for alt eksisterende. Med andre ord, så findes gud ikke i himlen, men i naturen. Hertil mener Spinoza, at mennesket ikke kan sanse substansen, men i stedet tænke på den. Yderligere forklarer Spinoza også, at man ikke kan påføre en materiel beskrivelse af substansen, dvs. man kan ikke beskrive hvilken længde, masse, højde mv. som substansen har. I forlængelse af dette, introducerede Spinoza til det før nævnte begreb attributter. Attributterne skal ifølge Spinoza forstås som de markeringer underlagt af gud. Hertil forklarer Spinoza, at legemet og sjælen er eksempler på attributter, men det er derimod de eneste attributter mennesket kan opfatte.¹⁷ Yderligere forklarer Spinoza også, at det som iagttages som enten tænkning eller legeme leverer det samme resultat. Med andre ord, tænkning og legeme er to attributter som blot udtrykker det samme. Eksempelvis kan en tanke defineres som en proces i hjernen eller som et element i bevidstheden, men ikke begge dele på en gang. Det afhænger altså fuldstændig fra det perspektiv hvormed man iagttager de fænomener man taler om ifølge Spinoza.¹⁸

Som nævnt tidligere er Leibniz uenig med Descartes og Spinoza angående deres forståelse af substansen. Leibniz mener i stedet, at der eksisterer uendeligt mange substanser, som han selv benævner monader. I modstrid til Descartes, som mener, at legemet og sjælen udgør de eneste eksisterende substanser, benægter Leibniz legemet som en substans. Leibniz benægter legemet som en substans, da han anser substansen som noget fundamentalt. Dette er ikke tilfældet med legemet, eftersom legemet er deleligt og har dermed ingen identitet siger Leibniz. Legemet er altså ikke nogen substans ifølge Leibniz, det er kun

¹⁵ René Descartes & Gottfried Wilhelm Leibniz s. 14

¹⁶ Filosofi fra antikken til vor tid s. 93

¹⁷ Spinoza kætter og filosofi afsnit 36

¹⁸ Filosofi fra antikken til vor tid s. 95

sjælen. Endvidere benægter Leibniz også Descartes dualistiske tilgang, når han betragter legemet og sjælen som en enhed. Leibniz var herimod overbevist om, at legemet og bevidstheden ikke kan påvirke hinanden. Det store spørgsmål i henhold til hvad der får legemet til at bevæge sig hænger nu over Leibniz. I sin besvarelse forklarer Leibniz, at der må være en energi til stede som sjælen ikke forårsager. Hertil når Leibniz frem til ideen om den netop nævnte præetablerede harmoni. Med dette begreb forklarer Leibniz, at legemet og sjælen følger et kausalt virkende system. Eksempelvis hvis man taber en tung genstand over sin fod, er det sjælen som påvirker sjælens egen tilstand, og legemet som påvirker legemets tilstand. Det der sanseerfares i form af smerter, er ifølge Leibniz en kausal illusion. Således havde Leibniz bevist på sin egen måde, at legemet og sjælen ikke kan påvirke hinanden.¹⁹

Ydermere beskæftigede Descartes, Spinoza og Leibniz sig også med den sandhedsværdi man skal tillægge sanseerfaringen. Hertil er de alle tre grundlæggende enige om, at sanseerfaringen er en uklar erkendelse, dog fra forskellige perspektiver.

Kritik af sanseerfaringen

Som tidligere nævnt var Descartes utilfreds med den skolastiske lærdom, hvilket blev hans udgangspunkt i hans værk kaldet metafysiske meditationer. I det første afsnit kommer Descartes ind på hvorledes alt kan betvivles, således kun det der ikke kan betvivles står tilbage. I afsnittet beskriver Descartes yderligere, at alt blot kan være en illusion, en bedragerisk verden skabt af gud mv. Hertil nedskrev Descartes i det andet afsnit, at når alt det der kan betvivles er kastet bort, har man kun bevidstheden tilbage. Descartes argumenterer altså for, at idet han tvivler og tænker, må det der tvivler og tænker i hvert fald eksistere. Som nævnt tidligere tager Descartes det næste skridt og beviser guds eksistens i afsnit tre. I fjerde afsnit påpeger Descartes ud fra guds eksistens, at når gud er absolut og eksisterer, må det vi sanser være troværdigt. Ifølge Descartes kan man ikke nå denne konklusion vha. erfaring, det kan man tværtimod med fornuften, eftersom det er bevist i afsnit to, at det tænkende må være det eneste man ikke kan betvivle.²⁰

Som sagt tidligere mener Spinoza, at alt sker alt planmæssigt, men dertil kan mennesket stadig opnå frihed siger han. I sin kritik af sanseerfaringen tager Spinoza bl.a. udgangspunkt i spørgsmålet om den faktiske frihed.²¹ Spinoza definerer det ufrie menneske som det menneske der er styret af passive følelser. Friheden kan først opnås, såfremt man erkender, at man er styret af passive følelser og indser, at verden er planmæssigt opbygget. På dette niveau forkastes den passive tilstand som er årsagen til de passive følelser. Hertil forklarer Spinoza yderligere, at fornuften i sig selv ikke overvinder de passive følelser, da en følelse kun kan overvindes af en anden følelse, samt kan en passiv følelse kun overvindes af en aktiv følelse. Fornuften er tværtimod den tilstand som gør, at man kan acceptere eksistensen af gud og dermed sin skæbne. Hertil vil man ifølge Spinoza indse, at vi ikke træffer beslutninger på baggrund af ydre tvang, men rent faktisk ud fra os selv.²²

Med sine ideer om de uendelige eksisterende monader, forklarede Leibniz som nævnt tidligere, at monaderne ikke har nogen indflydelse på hinanden. Selv siger Leibniz i en mere filosofisk tone, at monaderne ikke har nogen vinduer. Det, at monaderne ikke har nogen vinduer svarer til sanseerfaringen af

¹⁹ René Descartes & Gottfried Wilhelm Leibniz s. 18

²⁰ Filosofi fra antikken til vor tid s. 92-93

²¹ Filosofi fra antikken til vor tid s. 95

²² Spinoza kætter og filosofi afsnit 36

de fænomener som opstår på baggrund af monaderne er uklar. Der kan altså ikke komme noget ind eller ud. Hver enkelt monade eksisterer kun i sit eget univers. I den metafysiske betragtning, argumenterer Leibniz ligeledes for, at monaderne ikke kan erkende et samlet univers vha. sanseerfaring.²³

En ny videnskab

Med indflydelse fra rationalismen, har man bevæget sig fra en tid hvor ideen om en besjælet natur var en selvfølge til en tid, hvor naturen betragtes som grundlæggende matematisk. Dette kommer blandt andet til udtryk i form af Descartes dualisme, hvad angår legemet og sjælen. I sin forstand betragtede Descartes naturen som udelukkende materiel, hvormed han ifølge sig selv har befriet naturen for den traditionelle forståelse. Den traditionelle forståelse omhandlede ifølge Descartes hovedsageligt uklare mærkværdigheder. Hertil afviste han bl.a. de fire elementer formuleret af Empedokles og senere overtaget af Aristoteles.²⁴ Der findes altså ikke fire legemer, heraf bestående af vand, ild, jord og luft. Yderligere tog Descartes også afstand fra at tro, at objekter i rummet må bestå af en anden materie end de fire elementer, den såkaldte æter. Med dette fund sættes der spørgsmålstegn ved troværdigheden i Bibelen, idet denne blev brugt som lærebog i astronomi. Hertil begyndte flere at tvivle på bibelen, heriblandt Pascal som citerede, *Den evige tavshed i disse endeløse rum forfærder mig*.

I sin fremstilling af en ny erkendelsesretning, blev Descartes' bøger og dokumenter betragtet som forbudt litteratur i 1663. Efterfølgende fik disse dog interesser for Newton i sin fremstilling af Principia, selvom han kritiserede Descartes kraftigt. Senere er Descartes blevet forsvaret som den første til at repræsentere en ideel videnskab formuleret klart og præcist.²⁵

Konklusion

For at opsummere så tager rationalismen udgangspunkt i fornuften som hovedkilden til sikker viden. Nogle af de mest markante filosoffer som dyrkede denne disciplin var bl.a. René Descartes, Baruch Spinoza og Gottfried Wilhelm Leibniz. Udgangspunktet for Descartes var den skolastiske lærdom, hvor han anså denne som uklar, eftersom skolastikken ikke kunne bestå tvivlens test, hvor Descartes betvivlede generelt ud fra fire principper. Som rationalist nåede Descartes bl.a. frem til et logisk bevis for guds eksistens, en hypotese omkring forholdet mellem legemet og sjælen mv. Hertil endte Descartes med at kalde både sjælen og legemet for en substans, da han ikke kunne determinere deres forbindelse til hinanden. Udgangspunktet for Spinoza var guds rolle i religionen. Hertil betragtede Spinoza ikke guden som en person, men nærmere som det han kalder en substans. Hertil er det muligt at betragte Spinoza som panteist, eftersom han mener, at substansen svarer til naturen dvs. gud er naturen. For Leibniz opstod hans rationalistiske tilgang flere steder i historien eksempelvis bidrog denne til det eneste værk som Leibniz nogensinde fik udgivet. Theodicé. I bogen beskriver Leibniz, hvorledes vi lever i den bedste af alle verdener som kritik til en anden artikel omkring det ondes eksistens forfattet af Pierre Bayle. Endvidere har Leibniz også en holdning til

²³ René Descartes & Gottfried Wilhelm Leibniz s. 18

²⁴ http://denstoredanske.dk/Symbolleksikon/Religion_og_verdensbillede/de_fire_elementer

²⁵ <http://aigis.igl.ku.dk/2011,1/FSP-JH-Desc.pdf>

substansen ligesom Descartes og Spinoza. I modstrid til disse, argumenterer Leibniz for, at der eksisterer uendeligt mange substanser, hvor substanserne ikke har nogen forbindelse til hinanden. Substanserne benævner han monader og disse undgår samtidigt et kaos, idet de følger et system, som Leibniz kalder for den præetablerede harmoni. Både Descartes, Spinoza og Leibniz er også enige, når det gælder hvilken sandhedsværdi man skal tillægge sanseerfaring. Hertil kritiserer Descartes sanseerfaringen, ved at tvivle på alt. Her når han frem til, at det vi sanser blot kan være illusioner skabt af en bedragerisk gud. Spinoza tager i sin kritik af sanseerfaringen bl.a. udgangspunkt i spørgsmålet om frihed. Her når Spinoza frem til at så længe mennesket er styret af sine følelsesmæssige behov er det ufrit. Det frie menneske definerer Spinoza herimod som en tilstand man kan opnå vha. fornuften. Tilstanden beskriver han som en erkendelse, hvori man indser, at gud ikke er den som har truffet beslutningerne for os, beslutningerne er taget ud fra os selv. Slutteligt mener Leibniz, at sanseerfaring er ikke eksisterende. Dette mener Leibniz på baggrund af sine monader, hvori han forklarer, at monaderne ikke har nogen vinduer. Dette svarer til en uklar erkendelse ifølge Leibniz. Til sidst at nævne, så har rationalismen haft en kæmpe betydning for den moderne videnskab. Førhen betragtede man udelukkende naturen som besjælet, men som følge af bl.a. rationalismen betragter man nu naturen som matematisk. Hertil udskiftede Descartes bl.a. den traditionelle ide om de fire elementer og æteren med en enkelt materie. Dette fik bl.a. konsekvenser for bibelens omtale som lærebog i astronomi, hvor flere og flere begyndte at tage afstand, heriblandt Pascal.

Bibliografi

1. Ebbesen, S. (04. 01 2013). *denstoredanske.dk*. Hentet fra http://denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Filosofi/Middelalderens_filosofi/skolastik
2. Fugmann, U. (07. 08 2013). *denstoredanske.dk*. Hentet fra http://denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Filosofi/De_store_systematikeres_tidsalder,_1600-t./Filosoffer_1600-t._-_biografier/Gottfried_Wilhelm_Leibniz
3. Jessen, K. B. (2013). *Filosofi fra antikken til vor tid*. Aarhus C: Systime A/S.
4. Koch, C. H. (01. 02 2009). *denstoredanske.dk*. Hentet fra http://denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Filosofi/De_store_systematikeres_tidsalder,_1600-t./pr%C3%A6etableret_harmoni
5. Koch, C. H. (2015). *Spinoza - kætter og filosof*. København: Lindhardt og Ringhof.
6. Krishnananda, S. (u.d.). *swami-krishnananda.org*. Hentet fra http://www.swami-krishnananda.org/com/com_leib.html
7. life, T. S. (12. 06 2015). *Youtube.com*. Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=pVEeXjPw54>
8. Pedersen, J. H. (2011). *Filosofiens Grundsætninger I-II*. Hentet fra <http://aigis.igl.ku.dk/2011,1/FSP-JH-Desc.pdf>
9. Stefánsson, F. (16. 08 2012). *denstoredanske.dk*. Hentet fra http://denstoredanske.dk/Symbolleksikon/Religion_og_verdensbillede/de_fire_elementer

10. Thyssen, O. (2013). *Baruch De Spinoza Evighedens blik*. København: Informations Forlag.
11. Thyssen, O. (2013). *René Descartes & Gottfried Wilhelm Leibniz Det ensomme blik*. København: Informations Forlag.